

Схвалено педагогічною радою
Богуславського центру дитячої та
юнацької творчості
(протокол № 1 від 29.08.2024 р.)

Укладач: Вікторія Барицька

*Навчальна програма з позашкільної освіти
дослідницько-експериментального напрямку
«Підприємництво та фінансова
грамотність»*

Початковий рівень, 1 рік навчання

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Високий рівень фінансової культури суспільства та розвиток підприємництва є невід’ємними складовими розвитку країни, її фінансової стабільності, економічної свободи та конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

За результатами дослідження рівня фінансової обізнаності українців, проведеного у 2021 році Проектом USAID «Трансформація фінансового сектору» у співпраці з Національним банком України за методологією Міжнародної мережі фінансової освіти Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), найвищий рівень фінансової грамотності зафіксовано в українців віком 25–34 роки (12,7 бала) та 30–59 років (12,6 бала). Найменш фінансово обізнаною є молодь віком 18-19 років (10,1 бала) та люди, старші 60 років (11,6 бала).

Низький рівень фінансової грамотності української молоді віком 18-19 років засвідчує недостатній рівень родинної та шкільної фінансової освіти в країні. Молодь, яка не отримує достатній фінансовий досвід у родинному колі та належну освіту в цьому напрямі, на жаль, є необізнаною в ключових питаннях стосовно сфери особистих фінансів.

«Підприємливість та фінансова грамотність» – це одна з ключових компетентностей, необхідна всім громадянам для особистої реалізації та розвитку, активного громадянського життя, соціальної єдності та можливості працевлаштування, тому важливим завданням сучасної української освіти є ефективне формування цієї компетентності в молодого покоління українців.

Метою навчальної програми з позашкільної освіти «Підприємництво та фінансова грамотність» є формування фінансово-підприємницької культури підлітків, яка ґрунтується на високому рівні здобутих знань та практичних навичок в управлінні особистими фінансами та реалізації підприємницьких ідей.

Основні завдання програми:

- формувати свідоме та відповідальне ставлення до сфери особистих фінансів;

- формувати позитивне ставлення до грошей як необхідного ресурсу для досягнення фінансового добробуту та успішної самореалізації;
- набувати практичних навичок з постановки фінансових цілей, фінансового планування, бюджетування, заощадження та інвестування;
- розвивати критичне мислення та вміння приймати ефективні фінансові рішення;
- формувати розважливу та обачну поведінку у фінансовій та підприємницькій сферах, розвивати вміння управляти ризиками;
- здобувати практичний досвід у користуванні фінансовими послугами;
- формувати довіру до фінансової системи України;
- формувати належну культуру благодійності;
- розвивати вміння генерувати нові ідеї та реалізовувати їх на практиці; формувати комунікаційні навички та навички роботи в команді; набувати практичних навичок реалізації підприємницького проєкту.

Програма розрахована на 1 рік навчання: початковий рівень – 144 год. на рік, 4 год. на тиждень.

Програмою передбачено різні форми організації освітнього процесу: групові заняття, консультації, робота в малих групах, робота цільових проєктних груп, групової інтерактивної взаємодії учасників освітнього процесу з використанням інформаційних технологій та інші форми.

Програма може реалізовуватися як в очній, так і в дистанційній формах навчання. З метою реалізації завдань навчальної програми у дистанційному форматі можуть бути використані електронні освітні платформи, он-лайн сервіси такі як Moodle, Google Classroom, Zoom тощо).

Такий вибір дає змогу повноцінно організувати процес навчання у дистанційному форматі з активним включенням всіх учасників освітнього процесу та разом з тематичним контентом створює необхідне освітнє середовище.

Основні форми контролю за результативністю навчання полягають у виконанні залікових індивідуальних чи групових робіт, а саме: проєктів, блогів,

сайтів, інформаційних каналів, інфографік, інтерактивних карт, рекомендацій, організації та проведенні масових заходів тощо. Всі вищевказані активності акумулюються на підсумкових і залікових заняттях.

Теми та розподіл годин навчально-тематичного плану вказано орієнтовно. За необхідності, в установленому порядку, керівник гуртка може вносити зміни до кількості годин у межах року. Враховуючи інтереси вихованців, їх кількість у групі, стан матеріально-технічного забезпечення, керівник гуртка може змінювати кількість теоретичних і практичних занять (залежно від того, як швидко та якісно вихованці набувають практичних навичок).

Початковий рівень

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	—	2
Розділ 1. Фінансовий добробут, фінансова стійкість та формування фінансової культури.	6	6	12
1.1. «Фінансова стійкість» та «фінансовий добробут».	2	2	4
1.2. Поняття «фінансова грамотність» та «фінансова культура».	2	2	4
1.3. Взаємозалежність фінансового добробуту та фінансової культури на особистому та загальнодержавному рівнях.	2	2	4
Розділ 2. Фінансове планування життя.	6	6	12
2.1. Фінансові стани в житті людини.	2	2	4
2.2. Мрії, цілі та їх досягнення.	2	2	4
2.3. Фінансове планування.	2	2	4
Розділ 3. Заощадження як елемент фінансової стійкості	4	6	10
3.1. Основні правила заощаджень.	2	4	6
3.2. Цільові резерви та їх призначення	2	2	4
Розділ 4. Зайнятість та її види	4	4	8
4.1. Форми зайнятості та їх особливості.	2	2	4
4.2. Вибір особистої форми зайнятості.	2	2	4

Розділ 5. Гроші та їх призначення	6	6	12
5.1. Еволюція грошових відносин. Види, форми та функції грошей.	2	2	4
5.2. Історія сучасної гривні.	4	4	8
Розділ 6. Банківський рахунок та платіжна картка. Оплата товарів та послуг.	8	8	16
6.1. Банківський рахунок та його призначення	2	2	4
6.2. Платіжна картка	2	2	4
6.3. Цифрові фінанси	2	2	4
6.4. Фінансове шахрайство та безпека.	2	2	4
Розділ 7. Банківські та небанківські фінансові установи.	4	6	10
7.1. Банківська система України.	2	4	6
7.2. Небанківські фінансові установи.	2	2	4
Розділ 8. Базові фінансові послуги та продукти	12	16	28
8.1. Фінансові послуги та їх використання під час досягнення фінансових цілей.	2	2	4
8.2. Депозити. Гарантування вкладів фізичних осіб.	2	4	6
8.3. Кредити. Формування кредитної історії.	2	4	6
8.4. Страхування.	2	2	4
8.5. Пенсійне забезпечення.	2	2	4
8.6. Фінансові інвестиції та ризики.	2	2	4
Розділ 9. Податкова культура.	4	4	8
9.1. Суспільні блага та роль податків у їх формуванні.	2	2	4
9.2. Податкова система України та податкова культура українців.	2	2	4
Розділ 10. Благодійність	4	4	8
10.1. Види та форми благодійності.	2	2	4
10.2. Культура благодійності.	2	2	4
Розділ 11. Основи підприємництва	8	8	16
11.1. Підприємництво та його роль у розвитку держави.	2	2	4
11.2. Особливості підприємницької діяльності	2	2	4
11.3. Шкільне підприємництво	4	4	8
Підсумкове заняття	2	0	2

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Мета, зміст та структура курсу «Підприємництво та фінансова грамотність». Знайомство з вихованцями. Встановлення та обговорення правил етичної та безпечної поведінки

Розділ 1. Фінансовий добробут, фінансова стійкість та формування фінансової культури(12 год.)

1.1.Фінансова стійкість та фінансовий добробут(4 год.)

*Теоретична частина.*Формування особистого фінансового добробуту. Роль цінностей у формуванні фінансового добробуту людини. Наші ресурси: матеріальні, нематеріальні, внутрішні, зовнішні, їх ефективне використання.

*Практична частина.*Дослідження власних життєвих ресурсів, цінностей, цілей фінансового добробуту.

1.2.Фінансова грамотністьтафінансова культура(4 год.)

Теоретична частина. Складові фінансової культури. Підвищення фінансової грамотності, як запорука забезпечення високої фінансової культури.Формування сімейної фінансової культури. Характеристика сучасної фінансової культури в Україні.

Практична частина. Дискусія у форматі круглого столу, пошук відповідей на такі запитання: У чому причина низьких показників фінансової грамотності та фінансової культури населення в Україні? Який вплив цих показників на розвиток нашої держави? Які кроки та заходи потрібно реалізувати, щоб підвищити цей рівень? Якою є моя особиста участь у цьому процесі? Які перспективи розвитку фінансової грамотності населення в Україні?

1.3. Взаємозалежність фінансового добробуту та фінансової культури на особистому та загальнодержавному рівнях (4 год.)

Теоретична частина. Результати дослідження з фінансової грамотності в Україні (2018, 2021 роки тощо). Перспективи розвитку фінансової грамотності в Україні. Визначення власного рівня фінансової грамотності.

Практична частина. Опрацювання результатів дослідження з фінансової грамотності в Україні у відповідному форматі (на вибір педагога). Дискус на тему: «Чи взаємозалежні особистий фінансовий добробут громадянина та фінансовий добробут держави?». Тестування: визначення власного рівня фінансової грамотності на сайті: <https://talan.bank.gov.ua/fingramotnist#perevir-riven>; визначення загального рівня фінансової грамотності групи.

Розділ 2. Фінансове планування життя (12 год.)

2.1. Фінансові стани в житті людини (4 год.)

Теоретична частина. Рівні фінансового забезпечення життя людини. Фінансова залежність (наприклад, неповнолітніх дітей від батьків), фінансова незалежність, фінансова свобода.

Практична частина. Порівняння двох протилежних прикладів – фінансово грамотної і фінансово залежної людини.

2.2. Мрії, цілі та їх досягнення (4 год.)

Теоретична частина. Бажання та потреби: ефективне співвідношення. Фінансова ціль та її види. Постановка фінансових цілей та шляхи їх досягнення. SMART-цілі. Активний та пасивний доходи.

Практична частина. Індивідуальна робота: на основі прикладів визначити вид фінансової цілі; групова робота: на конкретних прикладах визначити, що є бажанням, а що потребою.

2.3. Фінансове планування (4 год.)

Теоретична частина. Загальна характеристика фінансового плану життя. Особистий бюджет (види доходів та витрат). Методи складання особистого бюджету. Види сімейного бюджету (окремий, спільний, змішаний). Борги як один з наслідків відсутності фінансового планування.

Практична частина. Практична робота: здійснити планування бюджету за наведеним прикладом. Тестування мобільних додатків для ведення бюджету.

Розділ 3. Заощадження як елемент фінансової стійкості (10 год.)

3.1. Основні правила заощаджень (6 год.)

Теоретична частина. Поняття «вільні кошти», «заощадження», «ощадливість», «сталий розвиток» та «екологічна безпека». Методи заощаджень. Формування особистої культури заощаджень. Розумна ощадлива поведінка – запорука власного фінансового добробуту та фінансової стійкості.

Практична частина. Колективне обговорення питання за методом опозиційний «Акваріум». Питання, що обговорюються: «Заощадження – це додаткові можливості!», «Заощадження – це втрачені можливості!». Презентація вихованцями роботи над випереджальним завданням «Основні правила та види заощаджень». Індивідуальна робота: поясніть вислів «Спочатку заплати собі». Практична робота: аналіз різних фінансових ситуацій, пов'язаних з наявністю/відсутністю заощаджень та прикладів ощадливої поведінки.

3.2. Цільові резерви та їх призначення (4 год.)

Теоретична частина. Види та методи фінансових заощаджень. Поняття та функції фінансової «подушки безпеки».

Практична частина. Налаштування та використання послуги «мобільні заощадження». Колективне обговорення питання: «Яку роль відіграє у формуванні власного фінансового добробуту та фінансової стійкості фінансова «подушка безпеки»?

Розділ 4. Зайнятість та її види (8 год.)

4.1. Форми зайнятості та їх особливості (4 год.)

Теоретична частина. Квадрант грошового потоку. Поняття «найманий працівник», «фрілансер», «підприємець», «бізнесмен», «інвестор». Порівняльна характеристика найманого працівника та підприємця.

Практична частина. Групова робота: визначення переваг та недоліків різних форм зайнятості і притаманних їм компетентностей за методикою «Світове кафе». Запрошення на заняття батьків, які працюють у сфері найманої праці та підприємництва.

4.2. Вибір особистої форми зайнятості. (4 год.)

Теоретична частина. Вибір особистої форми зайнятості через аналіз власних потреб, здібностей та наявності ресурсів (у тому числі фінансових).

Практична частина. Здійснити вибір майбутньої особистої форми зайнятості. За допомогою наданої педагогом методики проаналізувати власні здібності та ресурси.

Розділ 5. Гроші та їх призначення (12 год.)

5.1.Еволюція грошових відносин. Види, форми та функції грошей (4 год.)

Теоретична частина. Ставлення до грошей на особистому та суспільному рівнях. Історія виникнення грошей. Види та форми грошей. Функції, що виконують гроші. Вартість грошей та інфляція. Що таке валюта? Роль національної грошової одиниці у функціонуванні держави.

Практична частина. Колективна робота з відомими прислів'ями про гроші, їх аналіз. Групова робота: розробити колаж на тему «Грошові одиниці різних країн»

5.2. Історія сучасної гривні (8 год.)

Теоретична частина. Історія українських грошей. Історичні передумови виникнення гривні. Розвиток грошової одиниці в Україні. Процес виробництва грошей. Зображення та елементи захисту гривні. Українська нумізматика. Пам'ятні та колекційні монети. Гроші: історія та мистецтво.

Практична частина. Ознайомлення із сайтом Музею грошей Національного банку України: <https://museum.bank.gov.ua/museum/>. Відвідування лекцій, індивідуальних екскурсій та екскурсій з гідом Музею грошей (українською/англійською мовами), участь в інтерактивних онлайн-квестах та воркшопах; перегляд відеоролику «Наша гривня»: <https://www.youtube.com/watch?v=s86T Dsh2RL>, творчий конкурс «Моя гривня» (створити власну купюру та захистити свій проєкт).

Розділ 6. Банківський рахунок та платіжна картка. Оплата товарів та послуг (16 год.)

6.1.Банківський рахунок та його призначення (4 год.)

Теоретична частина. Поняття «банківський рахунок», його функція та види. Правила відкриття банківського рахунку. Що таке IBAN, його характеристика

Практична частина. Визначити критерії відбору та обрати банк для оформлення платіжної картки; здійснити на вибір переказ з картки на картку/оплату послуги/товару в інтернеті.

6.2.Платіжна картка (4 год.)

Теоретична частина. Види та функції платіжних карток Елементи (основні дані) платіжної картки. Порядок оформлення платіжної картки Використання фізичної та віртуальної платіжних карток.

Практична частина. Практична користь платіжних карток. Аналіз способів оплати рахунків (готівкою у банківському відділенні/поштовому відділенні, за допомогою інтернет-банкінгу, мобільного застосунку банку або платіжного терміналу самообслуговування) та дослідження їх вигідності (на прикладі рахунків за комунальні послуги).

6.3.Цифрові фінанси. (4 год.)

Теоретична частина. Поняття «цифрова фінансова грамотність» та «цифрові фінансові послуги». Інтернет-банкінг. Види популярних платіжних систем в Україні: VISA, MasterCard, ПРОСТІР, їх загальна характеристика.

Практична частина. Аналіз можливостей мобільного додатку та інтернет-банкінгу.

6.4.Фінансове шахрайство та безпека (4 год.)

Теоретична частина. Поняття «фінансове шахрайство». Основні види фінансового шахрайства. Платіжна безпека: основні правила безпеки використання платіжних карток та розрахунків. Обачна фінансова поведінка.

Практична частина. Обговорення особистого досвіду та досвіду знайомих; визначення актуальних видів шахрайства.Ознайомлення з промо-компанією Національного банку України #ШахрайГудбай: <https://promo.bank.gov.ua/stopfraud/>, <https://promo.bank.gov.ua/marathonstopfraud/>

Розділ 7. Банківські та небанківські фінансові установи. (10 год.)

7.1. Банківська система України (6 год.)

Теоретична частина. Рівні української банківської системи. Національний банк України та комерційні банки. Поняття «фінансові послуги» та «фінансові продукти». Види банківських послуг.

Практична частина. Перегляд відео: «Чим займається Національний банк України»: <https://www.youtube.com/watch?v=XH9PsXbcaDw>; групова робота «Як працює банк?» (з'ясувати, що відомо вихованцям про роботу банківської установи); Пошукова робота: за допомогою інтернет-ресурсів дізнатися перелік основних послуг та фінансових продуктів, що надаються банками. Зустріч із працівниками банку.

7.2. Небанківські фінансові установи (4 год.)

Теоретична частина. Види основних НФУ, їх напрями діяльності (кредитні спілки, страхові компанії, ломбарди, інвестиційні фонди, недержавні пенсійні фонди, мікрофінансові організації, фінансові компанії). Види фінансових послуг НФУ. Що варто знати клієнтам НФУ?

Практична частина. Пошук НФУ в місті. Пошук реклами та сайтів НФУ. Порівняння фінансові послуги в банківських установах та НФУ.

Розділ 8. Базові фінансові послуги та продукти (28 год.)

8.1. Фінансові послуги та їх використання під час досягнення фінансових цілей. (4 год.)

Теоретична частина. Основні види фінансових послуг: платіжні, депозитні, кредитні, страхові послуги, послуги з пенсійного забезпечення, інвестиційні та їх характеристика. Обрання фінансових послуг та продуктів відповідно до цілей особистого фінансового планування. Захист прав споживачів фінансових послуг

Практична частина. Вибір фінансових послуг та продуктів відповідно до визначених фінансових цілей. Вирішення питання захисту прав споживачів на конкретних прикладах (оформлення додаткових послуг під час отримання

банківської картки, оформлення/зняття депозиту, підписання кредитного договору тощо).

8.2.Депозити. Гарантування вкладів фізичних осіб (6 год.)

Теоретична частина. Поняття «депозит». Функції депозитів у роботі банку та економіці країни. Види депозитів. Вибір депозиту та розрахунок доходу від депозиту. Депозит та інфляція. Депозит та податки. Депозитний договір: умови укладання та обов'язки сторін (загальний огляд). Гарантування. Діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) в Україні.

Практична частина. Ознайомитися з пропозиціями для відкриття депозиту, враховуючи свою фінансову ціль, використовуючи сайт або мобільний застосунок банків України (на вибір). Уточнити можливість відкриття депозиту (заздалегідь визначитися з його видом), у тому числі неповнолітньою особою через чат-бот або контакт-центр банку. Дізнатися, які документи потрібні для відкриття депозиту в банку. Відвідати офіційний сайт ФГВФО <https://www.fg.gov.ua/>. Ознайомитися з інформацією про захист вкладників <https://www.fg.gov.ua/zakhist-pravvkladnikiv>; Дізнатися, що таке депозитний калькулятор та як він працює <https://talan.bank.gov.ua/korysne/calc/calc-deposit>; використати онлайн-калькулятор на практиці; обрати найвигіднішу пропозицію оформлення депозиту на основі отриманих даних; дізнатися, чи підпадає під гарантію держави обраний депозит. Задачі на розрахунок дохідності депозиту.

8.3.Кредити. Формування кредитної історії (6 год.)

Теоретична частина. Необхідність та сутність кредиту. Функції кредиту. Фінансові установи, які надають кредитні послуги (банківські та небанківські фінансові установи). Види кредитів: споживчий, на розвиток власної справи. Кредитні картки та їх можливості. Переваги та недоліки кредиту. Основні цілі кредиту під час особистого фінансового планування. Формування кредитної історії та її роль у фінансовому житті людини.

Практична частина. Пошукова робота: огляд фінансових установ, які мають право відповідно до українського законодавства надавати послуги кредитування.

Практична робота (робота в парах): дізнатися, що таке кредитний калькулятор та як він працює <https://talan.bank.gov.ua/korysne/calc/cal-s-credit>; порівняти кілька кредитних пропозицій, використовуючи кредитний онлайн-калькулятор.

Опрацювання додаткової інформації (індивідуальна робота): ознайомлення зі всеукраїнською інформаційною компанією Національного банку України «Знай свої права. Кредити»: <https://promo.bank.gov.ua/know-yourrights-loans/>.

Пошукова робота: ознайомитися з діяльністю бюро кредитних історій в Україні. Висловити своє ставлення щодо доцільності використання кредиту, як фінансової послуги.

8.4.Страхування(4 год.)

Теоретична частина. Основні форми страхування: добровільне та обов'язкове. Основні види страхування: страхування майна (рухомого та нерухомого), відповідальності, життя, здоров'я (медичне), туристичне тощо. Загальна характеристика страхового полісу та учасники страхової угоди: (страховик, страхувальник та застрахована особа). Цілі страхування в контексті особистого фінансового планування/

Практична частина. Вирішення практичних завдань з підбору видів страхування. Дослідження полісу ОСЦВ та ДЦВ. Європротокол.

8.5.Пенсійне забезпечення(4 год.)

Теоретична частина. Що таке пенсія та основні цілі пенсійного забезпечення. Види пенсійного забезпечення. Рівні пенсійної системи України (загальний огляд). Різновиди пасивного доходу як альтернатива державній пенсії.

Практична частина. Складання асоціативного куша (гронування) «Пенсія». Колективне обговорення питання пенсійного забезпечення в Україні за допомогою методу «акваріум».

Практичне завдання: робота з онлайн калькулятором «пенсійний калькулятор»: https://cost.ua/pension_calc_new/. Практична робота: розрахувати

бажаний рівень пенсійного забезпечення. Пошукова робота: дізнатися про альтернативні варіанти соціальної пенсії.

8.6. Фінансові інвестиції та ризики (4 год.)

Теоретична частина. Поняття та види інвестицій. Фінансові інвестиції (загальний огляд). Інвестиції в освіту та власний розвиток. Правила фінансового інвестування та основні ризики. Цілі інвестицій у досягненні фінансового добробуту. Ризики, їх джерела та способи управління. Особливості прийняття фінансових рішень

Практична частина. Пошукова робота: дізнатися про інвестиції в ОВДП, у тому числі військові облігації в Україні; дізнатися про інвестиції в акції відомих світових компаній; дізнатися про інвестиції в інвестиційні та пам'ятні монети. Дослідити історії успіху відомих інвесторів.

Розділ 9. Податкова культура (8 год.)

9.1. Суспільні блага та роль податків у їх формуванні (4 год.)

Теоретична частина. Історія виникнення податків. Податки в різних країнах світу (цікаві факти).

Практична частина. Обговорення питання: «Без податків держава існувати не може» за методикою «мозковий штурм». Ознайомлення з проєктом «Ціна держави»: <https://cost.ua/>.

9.2. Податкова система України та податкова культура українців (4 год.)

Теоретична частина. Поняття «об'єкт оподаткування», «ставка податку», «податковий період» Основні види загальнодержавних та місцевих податків та зборів. Податкові знижки. Відповідальність несплати за податків.

Практична частина. Дослідження функції електронного кабінету платника податків. Зустріч із представником Державної податкової служби (наживо/онлайн). Вирішення задач на обчислення розмірів податків та зборів.

Розділ 10. Благодійність (8 год.)

10.1. Види та форми благодійності (4 год.)

Теоретична частина. Роль та значення благодійності. Види благодійної діяльності. Світовий досвід благодійництва.

Практична частина. Проектна робота з використанням методу проблемного навчання: діти об'єднуються у групи, кожна з яких отримує завдання створити благодійний фонд певного напрямку, наприклад, допомога літнім людям, тваринам, армії, сиротам та іншим або обрати напрям самостійно. Під час виконання завдання варто проаналізувати такі питання: визначити проблему, що потребує вирішення; проаналізувати напрями діяльності діючих благодійних фондів.

10.2. Культура благодійності (4 год.)

Теоретична частина. Розвиток благодійності та волонтерського руху в Україні. Як відрізнити благодійництво від шахрайства? Формування особистої та суспільної культури благодійності.

Практична частина. Дізнатися про умови відкриття благодійного фонду. Визначити роль кожного члена команди в роботі фонду. Розробити логотип фонду. Презентувати спільну роботу. Проектна робота: розроблення концепції благодійного фонду.

Розділ 11. Основи підприємництва (16 год.)

11.1. Підприємництво та його роль у розвитку держави (4 год.)

Теоретична частина. Визначення поняття. Роль підприємництва в розвитку держави. Види підприємницької діяльності. Соціальне підприємництво. Законодавство та оподаткування у сфері підприємницької діяльності. Розвиток підприємництва в Україні та його державна підтримка..

Практична частина. Індивідуальна/групова робота: відвідати та опрацювати сайт Дія.Бізнес: <https://business.diia.gov.ua/>, дати відповіді на запитання (на вибір педагога), за результатами роботи провести колективне обговорення; ознайомитися із Законом України «Про підприємництво»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>; пошукова робота: огляд успішних стартапів; екскурсія на підприємство; випереджальне завдання: підготувати розповідь/презентацію про успішних підприємців.

11.2.Особливості підприємницької діяльності (4 год.)

Теоретична частина. Портрет сучасного підприємця. Підприємницькі навички та формування підприємницької компетентності згідно з рамкою підприємницької компетентності. Історії успішних підприємців.

Практична частина. Групова робота: на основі квадранта Р. Кіосакі встановити розподіл людських ресурсів та грошового потоку між основними формами зайнятості. Колективна робота: за методикою «Світове кафе» встановити переваги та недоліки підприємницької форми зайнятості. Розгляд рамки підприємницької компетентності <http://surl.li/ezqby>. Колективна робота: опрацювати результати дослідження «Портрет українського підприємця»: <http://surl.li/ezqcb>; зустріч із підприємцями своєї громади, проведення інтерв'ю.

11.3. Шкільне підприємництво (8 год.)

Теоретична частина. Поняття «шкільне підприємництво» та особливості його функціонування. Іноземний та український досвіди у створенні та діяльності шкільних підприємств. Соціальне шкільне підприємство. Благодійництво – складова сучасного підприємництва.

Практична частина. Групова робота: опрацювати такі питання: досвід України: <https://bit.ly/2LeFdr7>; досвід Німеччини: <https://bit.ly/2DaVfhf>; дослідження практичних кейсів українських соціальних шкільних підприємств, зокрема з'ясувати питання їх реєстрації та оподаткування: <https://schoolofme.me/sse>. Онлайн-зустріч з представниками діючих соціальних шкільних підприємств.

Підсумкове заняття (2 год.)

Теоретична частина. Обговорення практичної цінності отриманих знань з фінансової грамотності та планування роботи на наступний рік.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- основні фінансові поняття: що таке гроші, бюджет, доходи, витрати, заощадження, борги, інвестиції, інфляція;
- як створювати та дотримуватися бюджету, планувати витрати, визначати пріоритети та відкладати гроші на важливі цілі;
- чому важливо відкладати частину доходів, як працюють різні заощаджувальні інструменти (скарбнички, банківські рахунки);
- як розрізняти важливі потреби (їжа, одяг) від бажань (іграшки, гаджети), щоб краще керувати фінансами;
- що таке кредит і борг, чому важливо бути обережним з позиками і вчасно повертати борги.
- як встановлювати фінансові цілі, планувати на короткострокову та довгострокову перспективи.
- як заробляються гроші, значення праці та підприємництва, різні способи отримання доходу (робота, бізнес).
- як уникати фінансових шахрайств, як захищати свої фінансові дані та уникати небезпечних ситуацій.

Вихованці мають вміти і застосовувати:

- складати простий бюджет, враховуючи доходи та витрати, розподіляти кошти на різні категорії (потреби, бажання, заощадження);
- аналізувати різні фінансові ситуації та приймати відповідальні рішення щодо витрат, заощаджень чи позик.
- відкладати частину коштів на заощадження для досягнення конкретних цілей (новий гаджет, подорож), використовуючи різні методи накопичення.
- визначати короткострокові та довгострокові фінансові цілі, планувати, як їх досягти, враховуючи бюджет та заощадження.
- оцінювати свої покупки і витрати з точки зору їх важливості, віддавати пріоритет необхідним речам перед другорядними.

- застосовувати знання про фінансову безпеку, уникати ризикованих ситуацій і шахрайства, захищати свої гроші та особисті дані.
- записувати свої витрати та доходи, щоб розуміти, як використовуються гроші та як покращити їх розподіл.
- порівнювати ціни і якість товарів чи послуг перед покупкою, приймати рішення на основі аналізу вигоди та ціни.
- розуміти основні банківські послуги, такі як банківські рахунки для дітей, користування карткою, банкоматом чи онлайн-банкінгом (з батьківським наглядом).
- планувати не лише поточні витрати, але й майбутні фінансові цілі, навчитися мислити стратегічно про гроші.

У вихованців мають бути сформовані компетенції:

1. Фінансова компетентність:
 - розуміння фінансових термінів і концепцій (доходи, витрати, заощадження, інвестиції, позики);
 - здатність управляти власними фінансами (вести бюджет, планувати витрати, ставити фінансові цілі);
 - оцінка ризиків і прийняття відповідальних фінансових рішень (обдуманий вибір покупок, заощаджень та позик).
2. Компетенція критичного мислення:
 - аналіз та оцінка фінансової інформації (реклами, акцій, пропозицій);
 - порівняння вартості товарів і послуг для прийняття вигідних фінансових рішень;
 - усвідомлене ставлення до грошей і їхнього впливу на добробут.
3. Навички планування і організації:
 - встановлення короткострокових і довгострокових фінансових цілей та розробка стратегії їх досягнення;
 - здатність організовувати власні витрати з урахуванням доходів і потреб;
 - вміння планувати майбутні фінансові рішення (інвестування, покупки, заощадження).

4. Соціальна та етична компетентність:

- відповідальність за власні фінансові дії і їхній вплив на інших;
- повага до ресурсів і екологічне споживання (розуміння впливу покупок на довкілля та суспільство);
- етика фінансових рішень (чесність у фінансових відносинах, уникнення боргів і шахрайства).

5. Цифрова грамотність у фінансах:

- знання про безпечне використання цифрових фінансових інструментів (онлайн-банкінг, електронні платежі, цифрові гарантії);
- розуміння ризиків в Інтернеті (шахрайство, фінансова кібербезпека);
- здатність використовувати фінансові додатки для управління грошима.

6. Компетенція саморегуляції та відповідальності:

- здатність контролювати емоційні фінансові рішення (імпульсивні покупки);
- самостійне прийняття рішень щодо власних грошей з урахуванням довгострокових наслідків;
- відповідальне ставлення до заощаджень і витрат для забезпечення фінансової стабільності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дія. Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/>
2. Дослідження рівня фінансової грамотності українців. URL: <https://talan.bank.gov.ua/fingramotnist#doslidgennya>
3. Економіка і фінанси. 9 клас: навч.- метод. посібник для вчителя / авт. кол.; за аг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2020. 123 с.
4. Законодавство України у сфері фінансів. URL: <https://talan.bank.gov.ua/korysne#zakonodavstvo>
5. Закон України «Про Національний банк України» (від 20.05.1999 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
6. Книга юного підприємця. 9 детальних планів своєї справи для підлітків/С. В. Біденко, І. А. Золотаревич [Текст]. 2-ге вид., випр. Харків: ВГ "Основа", 2020. 136 с.
7. Методика викладання фінансової грамотності: навч. посіб./Т.О. Кізима, В.В. Письменний, С.Л. Коваль, Н.І. Карпишин та ін.; за ред. д.е.н., професора Кізими Т.О. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2017. 200 с.
8. Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
9. Прикладні фінанси. 8 клас: навч.- метод. посібник для вчителя / авт. кол.; за аг. ред. драекон. наук, проф. Т.С. Смовженко. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2020. 117 с
10. Рамка фінансових компетентностей дітей та молоді України (до 18 років). URL: <https://talan.bank.gov.ua/fingramotnist#ramky-kompetentnostey>
11. Рамка фінансових компетентностей дорослого населення України. URL: <https://talan.bank.gov.ua/fingramotnist#ramky-kompetentnostey>
12. "Талан" – центр фінансових знань Національного банку України. URL: <https://talan.bank.gov.ua/>
13. Фінансова грамотність (рівень стандарту): підручник для 10 (11) класу закладів загальної середньої освіти/В.В. Письменний. Тернопіль: Астон, 2023. 240 с.

14. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / авт. кол. Київ, 2019. 272 с.
15. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: робочий зошит для учня / авт. кол. Київ, 2019. 160 с.
16. Фінансовий сенсей. Дія. Цифрова освіта. Онлайн-курс для підлітків. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/finansovyy-sensey>
17. Школа платіжної безпеки. Онлайн-курс для підлітків. URL: <http://surl.li/wyox>